

склянський", парку-пам'ятки садово-паркового мистецтва "Парк агробіостанції Полтавського педуніверситету) та навчальних (Полтавський облЕНЦУМ) установ є ефективним і належить до активних методів охорони рідкісних та зникаючих видів шляхом їх інтродукції, а в подальшому - репатріації. Такі дослідження потребують моніторингового підходу.

ЛІТЕРАТУРА

1. Байрак О.М., Сотуга О.В. Збереження флористичного різноманіття степів Полтавщини крізь призму біоетики // "Біоетика: сучасний стан та перспективи розвитку": Матеріали Всеукраїнської студентської науково-практичної конференції. - Полтава, 2006. - С.193-195.
2. Байрак О.М., Стецюк Н.О. Атлас рідкісних і зникаючих рослин Полтавщини. - Полтава, 2005. - 248с.
3. Баканова В.В. Цветочно-декоративные многолетники открытого грунта. К.: Наукова думка, 1984. - 155с.
4. Заповідна справа в Україні: Навчальний посібник. / За загальною редакцією М.Д. Гродзинського, М.П. Стеценка. - К.: 2003. - С.81-82.
5. Мельник В.И. Охрана редких видов растений ex situ // Интродукция и акклиматизация растений. - 1991. - Вып. 15. С. 14-46.
6. Собко В.Г. Науки заповідне зілля. - К.: Фітосоціоцентр, 2005. - 452 с.

Надійшла 19.03.2008р.

Н.О. Стецюк, Т.В. Криворучко

К вопросу сохранения редких степных первоцветов Полтавской области

В статье произведена оценка успешности интродукции редких степных первоцветов Полтавской области. Отмечена их достаточная морозо- и засухостойкость в условиях ex situ.

Ключевые слова: первоцветы, Полтавская область, интродукция, степи

N.O. Stetsjuk, T.V. Krivoruchko

To a question of protection of rare steppe first-flowers in Poltava region

The study of evaluate successful introduction of rare steppe first-flowers of Poltava region are made. The sufficient frost-, drought-resistant in the conditions of ex situ are researched.

Key words: first-flower, Poltava region, introduction, steppe

Відомості про авторів:

Стецюк Наталія Олексіївна, к.біол.н., доцент завідувач кафедри екології та охорони довкілля Полтавського державного педагогічного університету імені В.Г. Короленка;

Криворучко Тетяна Володимирівна, асистент кафедри екології та охорони довкілля Полтавського державного педагогічного університету імені В.Г. Короленка.

Адреса для листування:

Наталія Олексіївна Стецюк, 36000, м. Полтава, вул. Остроградського, 2. Тел.: (05322) 22891

УДК 582.635.581.16

Ю.О. Рум'янков

ГРУНТОВА СХОЖІСТЬ ІНТАКТНОГО ТА ОЧИЩЕНОГО НАСІННЯ ВИДІВ РОДУ *Celtis* L.

Національний дендрологічний парк "Софіївка" НАН України

Ключові слова: *Celtis* L., оплодень, насіння, схожість

Вивчали вплив оплодня на ґрунтову схожість насіння трьох видів роду *Celtis* L.: *C. caucasica* Willd., *C. crassifolia* Lam., *C. occidentalis* L. Виявлено необхідність видалення оплодня перед сівбою.

Саджанці деревних рослин, вирощені з насіння в умовах інтродукції мають ряд переваг. Вони більш довговічні, формують добре розвинену кореневу систему, мають сильнішу енергію росту, краще витримують пересаджування та пристосовуються до нових умов середовища [1,5].

У насадженнях Національного дендрологічного парку "Софіївка" протягом 50-115 років ростуть дерева *Celtis caucasica* Willd., *C. crassifolia* Lam. і *C. occidentalis* L. і на даний час знаходяться у плодоносному віці [7, 8], що забезпечує можливість використання насінневого способу для розмноження даних видів і отримання садивного матеріалу.

За даними І.С. Косенка [4], ґрунтова схожість окремих культур значно вища при осінній сівбі інтактним насінням. Тому було проведено дослідження з виявлення впливу оплодня на ґрунтову схожість видів роду *Celtis*.

МАТЕРІАЛИ ТА МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕНЬ

Дослідження впливу оплодня на ґрунтову схожість насіння видів роду *Celtis* виконували у Національному дендрологічному парку "Софіївка" НАН України. При виконанні дослідів з насінневого розмноження користувалися рекомендаціями Д.В. Воробйова [2].

РЕЗУЛЬТАТИ ТА ЇХ ОБГОВОРЕННЯ

Плоди каркасу досягають у вересні і лишаються на дереві до глибокої зими. За даними Д.В. Воробйова [2], максимальну ґрунтову схожість має насіння, зібране у жовтні. В умовах Національного дендрологічного парку "Софіївка" НАН України, враховуючи показники стиглості плодів, їх збирання проводили у другій половині листопада. У цей час дерева вже перебувають у безлистомому стані, що полегшує процес збирання.

Плід каркасу – невелика куляста або яйцеподібна кістянка [3]. Оплодень кістянки складається з трьох різних

шарів. Зовнішній шар (екзокарпій) утворює тонку шкірку плода, середній (мезокарпій) – м'ясистий соковитий шар, внутрішній (ендокарпій) складається з твердої тканини і утворює кісточку, в якій лежить насінина [10]. Насінина складається із зародка, запасних поживних речовин та шкірки [6]. При сівбі каркасу використовується насінина оточена внутрішнім шаром оплодня – ендокарпієм, що являє собою кісточку. Так як в агрономії насінням називають будь-які типи плодів, які використовуються для сівби, то надалі посівний матеріал каркасу називатимемо насінням [9].

Для вивчення впливу оплодня на ґрунтову схожість частину плодів висівали одразу після збирання, іншу очищали від оплодня. Для цього плоди каркасу на кілька діб заливали водою. Після розм'яккання оплодня, воду зливали, плоди розчавлювали і промивали від оболонок. Проте оплодень при цьому не відділяється від насінини повністю. Цей процес можна полегшити додаючи річковий пісок, який допомагає швидше зняти рештки. Потім промиті плоди знову заливали водою для подальшого розм'яккання оплодня і так повторювали до повного очищення насіння від м'якуша. Після цього насіння також висіли у ґрунт. Таким чином інтактне насіння висівали у 2002 році 12 листопада, у 2003 році 18 листопада, у 2004 році 17 листопада, а очищене від оплодня – відповідно 22 листопада, 2 грудня та 30 листопада.

Результати досліджень схожості очищеного і інтактного насіння видів роду *Celtis L.* при осінній сівбі 2002-2004 рр. наведені в таблиці 1.

При сівбі інтактним насінням ґрунтова схожість була найвищою у *C. crassifolia* – 7,33%, тоді як у *C. occidentalis* і *C. caucasica* вона складала 5,77 і 5,37% відповідно. Різниця

Таблиця 1

Ґрунтова схожість насіння видів роду *Celtis*, очищеного і неочищеного від оплодня за осінньої сівби (2002-2004 рр.)

Вид	Ґрунтова схожість насіння, %	
	інтактне	очищене
<i>C. caucasica</i>	5,37	42,37
<i>C. crassifolia</i>	7,33	21,33
<i>C. occidentalis</i>	5,77	30,90

між мінімальним і максимальним показниками становила лише 1,96%. В свою чергу, сівба очищеним насінням забезпечила кількість отриманих сходів вищу в 3-8 разів. Найвищою ґрунтова схожість була у *C. caucasica* – 42,37%, дещо меншою у *C. occidentalis* – 30,90%, і найменшою у *C. crassifolia* – 21,33%.

Порівняння показників ґрунтової схожості плодів одного виду при сівбі з оплоднем і без оплодня показало, що у *C. caucasica* різниця між цими показниками становила 37%. Найменше вплив оплодня на ґрунтову схожість проявився у *C. crassifolia*, у якого ця різниця складала 14%.

Ґрунтова схожість усіх вивчених видів при сівбі інтактними плодами була значно меншою порівняно з сівбою очищеним від оплодня насінням.

Отже, в результаті досліджень встановлено, що для використання у якості посівного матеріалу, плоди каркасу необхідно одразу після збирання очищати від оплодня.

ЛІТЕРАТУРА

1. Васильченко І.Г. Всходи дерев'яв и кустарников. - М.-Л.: Изд-во Акад. наук, 1960. - 301 с.
2. Вороб'єв Д.В. Каркас и бундук. // Труды государственного заповедника "Веселые Боковеньки".-1950. вып.1.-С.3-74.
3. Колесников А.И. Декоративная дендрология. - М.: Лесная промышленность, 1974. - 700 с.
4. Косенко І.С. Ліщини в Україні / За ред. проф. М.А. Кохна. - К.: Академперіодика, 2002. - 266 с.
5. Мулкіджанян Я.И., Соколова Т.А. Древесно-кустарниковые питомники и основы дендрологии: Учебник для техникумов. - М.: Агропромиздат, 1989. - 207 с.
6. Романшак С.П. Ботаніка: Навч. посібн. - К.: Вища шк., 1995. - 544 с.
7. Рум'янков Ю.О. // Бюлетень державного Нікітського ботанічного саду. - 2004. - Вип. 89. - С. 34-38.
8. Рум'янков Ю.О. Оцінка плодоношення представників роду *Celtis L.* // Матер. IV Міжнар. наук. конф. молодих дослідників "Теоретичні та прикладні аспекти інтродукції рослин і зеленого будівництва". - К.: Фітосоціоцентр, 2004. - С. 118-119.
9. Селекція плодкових і овочевих культур. Практикум: Навчальний посібник / Опалко А.І., Яценко А.О., Опалко О.А., Мойсейченко Н.В. - К.: Науковий світ, 2004. - 307с.
10. Суворов В.В., Воронова И.Н. Ботаника с основами геоботаники. - Л.: Колос. Ленингр. отд-ние, 1979. - 560с.

Надійшла 27.03.2008р.

Ю.О. Рум'янков

Почвенная всхожесть интактных и очищенных семян видов рода *Celtis L.*

Изучали влияние околоплодника на почвенную всхожесть семян трех видов рода *Celtis L.*: *C. caucasica* Willd., *C. crassifolia* Lam., *C. occidentalis* L.. Установлена необходимость удаления околоплодника перед посевом.

Ключевые слова: *Celtis L.*, околоплодник, семена, всхожесть

Y.O. Romyankov

Soil germination of intact and peeled seeds of species of genus *Celtis L.*

The influencing of the pericarp on soil germination of seeds of three species of genus *Celtis L.*: *C. caucasica* Willd., *C. crassifolia* Lam., *C. occidentalis* L. was studied. The necessity of the removal of pericarp before of sowing was revealed.

Key words: *Celtis L.*, pericarp, seeds, soil germination

Відомості про авторів:

Рум'янков Ю.О., Національний дендрологічний парк "Софіївка" НАН України.

Адреса для листування:

Рум'янков Ю.О., 20300, Умань Черкаської обл., вул. Київська, 12-а. Тел.: (04744) 3-98-42; Факс: (04744) 3-72-94